

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО І ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО
МИСТЕЦТВА ТА РЕСТАВРАЦІЇ

САМОСТІЙНА РОБОТА З
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕНЕДЖМЕНТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

Для спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

Освітньо-професійна програма «Реставрація творів мистецтва»
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Автор:

професор, доктор мистецтвознавства Г. В. Карась

Затверджено на засіданні кафедри
образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
№ 1 від “01” вересня 2019 р.

Івано-Франківськ

2019

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Пояснювальна записка
3. Структура самостійної роботи
4. Питання для самостійного опрацювання
5. Питання для самоконтролю знань по темах дисципліни
6. Рекомендовані підручники та посібники

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна «Менеджмент культури і мистецтва» базується на теорії і практиці професійного розвитку фахівців з образотворчого та декоративного мистецтва, реставрації, що забезпечує процес художньої освіти бакалаврів, формує їх професійний розвиток, що є необхідним для майбутньої художньої творчості, мистецької культури.

Зміст дисципліни полягає в ознайомленні майбутніх фахівців з науково-теоретичними основами менеджменту культурно-мистецької сфери, її науковим апаратом; систематизації знань; прищепленні навичок до самостійної роботи з фаховою літературою, орієнтації в ній; формуванню широкого художнього кругозору майбутнього викладача вузів; виховуванні вміння самостійно мислити, критично аналізувати прочитану літературу; визначати методи самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом; навчити студентів складанню та виконанню практичних завдань.

Виходячи із сучасного стану і розвитку мистецтва, а також, враховуючи навчальну програму, відпрацьовану у вищих навчальних закладах, що готують фахівців з образотворчого та декоративного мистецтва, реставрації, слід вважати доцільним вирішення в рамках цього курсу перерахованих завдань.

Завдання курсу полягають 1) у теоретичному узагальненні сутності управлінської діяльності у сферах культури і мистецтва; 2) в ознайомленні із менеджментом спеціальних подій; 3) в освоєнні складних проблем організація художньої виставки та галерей сучасного мистецтва, менеджменту у сфері реставрації; організації мистецьких фестивалів: на прикладі фестивалю ковальського мистецтва; арт-бізнесу у сфері образотворчого та декоративного мистецтва, реклами і PR-технологій у сферах культури і мистецтва.

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є однією із важливих складових вивчення менеджменту культури і мистецтва. Під час навчального процесу вона сприяє активізації засвоєння студентом знань та їх реалізації, а також формує вміння навчатися і потяг до наукової роботи. Самостійна робота є основним засобом набуття знань у вільний від занять час.

Мета самостійної роботи – сприяти якнайглибшому засвоєнню студентами знань з дисципліни “Менеджмент культурно-мистецької сфери”, ознайомити їх з основним понятійно-категоріальним апаратом.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи дають можливість студентам глибше ознайомитися з темами або окремими питаннями, які не були винесені на лекційні або практичні заняття. Вони передбачають опанування в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Самостійна робота студентів з дисципліни “Менеджмент культурно-мистецької сфери” становить 60 годин на стаціонарі і 80 годин на заочній формі навчання з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти та науки України щодо кількості годин аудиторних занять на тиждень. Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача.

У ході вивчення дисципліни студенти знайомляться з предметом, об’єктом, метою, завданням та функціями навчального курсу.

У ході **самостійної роботи** студент:

- засвоює теоретичний матеріал з навчальної дисципліни “Менеджмент культурно-мистецької сфери” (засвоєння лекційного курсу, а також окремих його розділів, тем, положень тощо);

- закріплює знання теоретичного матеріалу, використовуючи необхідний інструментарій практичним шляхом (виконання тестів для самоперевірки, індивідуальних науково-дослідних завдань);

- застосовує отримані знання і практичні навички для вироблення правильного рішення (підготовка до групової дискусії, розробка мистецьких проєктів (сценарних планів, планів підготовки);

- застосовує отримані знання та уміння для формування власної позиції, моделі (написання науково-дослідної роботи).

Базова самостійна робота забезпечує підготовку студента до аудиторних занять. Результати цієї підготовки виявляються в активності студента на заняттях, при виконанні ним тестових завдань та інших видів робіт.

Базова самостійна робота з предмету “Менеджмент культурно-мистецької сфери” включає такі види роботи:

- опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури;
- пошук (підбір) і огляд літератури і електронних джерел інформації з індивідуально заданої проблеми навчального курсу;

- виконання домашніх завдань;

- підготовка до тестування та інших видів контролю;

- систематизація вивченого матеріалу серед семестровим заліком;

- самостійна творча робота: за програмою студент за семестр повинен виконати самостійно індивідуальне науково-дослідне завдання: *підготувати аналіз менеджменту фестивалю (конкурсу)*, а також сценарний план презентації (книги, продукту, тренду, фірми і т. і.); запропонувати план підготовки і сценарний план церемонії (відкриття, вручення, вшанування); план підготовки фестивалю; з’ясувати які мистецькі фестивалі проводяться у різних областях Західної України, вказати дату заснування, Інтернет портали, де це відображено, переглянути відео «М. Поплавський: Як стати успішним» і

визначити складові життєвого успіху. Робота здійснюється самостійно під керівництвом викладача і подається на модуль № 1, 2 в VII семестрі.

Додаткова самостійна робота спрямована на поглиблення і закріплення знань студента, розвиток аналітичних навичок з проблематики навчальної дисципліни. Вона передбачає такі види робіт:

- аналіз наукових публікацій з визначеної викладачем теми;
- аналіз фактичних матеріалів за заданою темою;
- проведення соціологічних, маркетингових та інших статистичних досліджень у позааудиторний час;
- написання реферату, есе за заданою проблематикою;
- розробка сценаріїв спеціальних подій;
- бібліографічний огляд літератури за заданою проблематикою;
- розробка мультимедійної презентації;
- виконання індивідуальних завдань;
- підготовка термінологічних словників;
- розробка сценаріїв спеціальних подій;
- самостійне психологічне тестування.

В процесі викладання дисципліни в студентів повинно формуватися творче мислення та вміння самостійно аналізувати, комплексно вивчати та об'єктивно висвітлювати події та явища минулого, давати їм оцінку.

Загалом виконання зазначених аспектів дає можливість студентам:

знати:

-
- основні теорії розвитку людини засобами образотворчого мистецтва і розуміння їх основ для забезпечення оригінального використання ідей, а також для проведення наукових досліджень;
 - здатності до системної апперцепції галузевого знання та подолання суперечностей його об'єктивації у педагогічній реальності;
 - здатності уміння використовувати знання для вирішення проблем особистісного розвитку і іншого у новому середовищі і культуровідповідних контекст художнього розвитку людини;
 - передові технології і стратегії з формування духовності, дійсної сутність

взаємин культури і мистецтва, культури і цивілізації, культури і образотворчого мистецтва;

- чітке усвідомлення джерел духовності та завдання збереження світу художніх цінностей;
- найкращі зразки образотворчого та декоративного мистецтва;
- духовно-просвітницьку діяльність у мистецькій сфері;
- здійснювати аналіз явищ сучасного мистецтва як соціокультурного феномена в історичному ракурсі;
- основні стильові напрямки та процеси розвитку української та світової культури минулого та сучасності;
- стилі, жанри, напрямки, особливості та закономірності художнього процесу.
- теоретичний матеріал з менеджменту культури і мистецтва;
- рівень сучасної науково-теоретичної бази з проблем менеджменту культури і мистецтва;
- науково-теоретичну літературу з порушеної проблеми;
- правові основи і законодавство України в галузі культури і мистецтв;
- основи ділового спілкування.

вміти:

- давати змістовну характеристику підприємництва та підприємливості для можливої організації самостійної зайнятості та ведення підприємницької діяльності;
- робити різнобічний узагальнений аналіз суспільно-політичних обставин, які сприяють менеджменту культури і мистецтва;
- проявляти навички ділових комунікацій у професійній сфері, роботи в колективі;
- стисло викладати власні судження та відтворювати їх аргументовано і грамотно у письмовій формі;
- професійно підходити про проблеми управління різними мистецькими організаціями і колективами;

- грамотно добирати науково-теоретичну літературу з менеджменту культури і мистецтва;
- самостійно опрацьовувати наукову літературу та застосовувати її у власній практичній діяльності.

Простежити:

- форми розвитку мистецьких явищ;
- явища сучасного мистецтва як соціокультурного феномена в історичному ракурсі.

Навчально-методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи з дисципліни “Менеджмент культурно-мистецької сфери” спрямовані на те, щоб дати студентам знання теоретичних основ менеджменту.

В результаті освоєння матеріалів самостійної роботи *студенти повинні:*

- навчитись систематизувати зібраний матеріал;
- здійснювати відбір сучасної літератури з менеджменту культурно-мистецької сфери;
- використовувати знання для вирішення проблем особистісного розвитку і іншого у новому середовищі і культуровідповідних контекстах художнього розвитку людини;
- здійснювати аналіз явищ сучасного мистецтва як соціокультурного феномена в історичному ракурсі;
 - проявляти навички ділових комунікацій у професійній сфері, роботи в колективі;
 - стисло викладати власні судження та відтворювати їх аргументовано і грамотно у письмовій формі;
 - професійно підходити до проблеми управління різними мистецькими організаціями і колективами;
 - грамотно добирати науково-теоретичну літературу з менеджменту культури і мистецтва;
 - самостійно опрацьовувати наукову літературу та застосовувати її у власній практичній діяльності;
 - володіти методикою маркетингового дослідження, аналізу і просуванню послуг у сфері образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва і

реставрації;

- володіти сучасною методикою управління у сфері образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва і реставрації;

- здійснювати духовно-просвітницьку діяльність у мистецькій сфері;

- розробити рекламу в менеджменті культури і мистецтва;

- • розробити концепцію професійної діяльності керівника мистецького проекту;

- скласти бізнес-планування творчого проекту;

- формувати стратегії менеджменту особистості митця;

- проводити рекламні заходи у сфері менеджменту культури і мистецтва;

- налагоджувати контакт з засобами масової інформації (мас-медіа) .

3. СТРУКТУРА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Назва теми	Кількість годин відведених на самостійну
Тема 1. Сутність, значення і особливості розвитку менеджменту.	6/8
Тема 2. Ринок живопису	6/8
Тема 3. Музеї в системі арт-ринку	6/8
Тема 4. Антикварний ринок	6/8
Тема 5. Проблема фальсифікацій на ринку мистецтва та експертиза на антикварному ринку	6/8
Тема 6. Переміщення культурних цінностей через державний кордон	6/8
Тема 7. Аналіз менеджменту фестивалю (конкурсу) образотворчого чи декоративно-прикладного мистецтва	6/8
Тема 8. Сценарний план презентації (книги, продукту, тренду, фірми і т. і.)	6/8
Тема 9. План підготовки і сценарний план церемонії (мистецької події)	6/8
Тема 10. Складові життєвого успіху	6/8
Загалом	60 стац.)/80 (заоч.)

4. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Сутність, значення і особливості розвитку менеджменту.

Ринок живопису

Музеї в системі арт-ринку

Антикварний ринок

Проблема фальсифікацій на ринку мистецтва та експертиза на антикварному ринку

Переміщення культурних цінностей через державний кордон

Аналіз менеджменту фестивалю (конкурсу) образотворчого чи декоративно-прикладного мистецтва

Сценарний план презентації (книги, продукту, тренду, фірми і т. і.)

План підготовки і сценарний план церемонії (мистецької події)

5. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА ТЕМАМИ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1: Сутність, значення і особливості розвитку менеджменту.

1. Опрацювати праці: . Абрамов Л. К., Азарова Т. В. Менеджмент у сфері культури. Кіровоград: ЦПТІ, 2000. 88 с.; Армстронг М. Менеджмент : методы и приемы : Пер. с 3-го англ. изд. К.: Знання-Прес, 2006. 876 с. (Европейский менеджмент); Кузьмін О. Основи менеджменту : підручник. Вид. 2-ге, випр., доп. К. : Академвидав, 2007. 464 с. (Альма-матер).

2. Дати відповідь на питання «В чому полягає сутність, значення і особливості розвитку менеджменту».

Тема 2: Ринок живопису

Питання для самоконтролю

1. Прочитайте тексти Сергія Пояркова «Безукоризненне несовершенство», Сальвадора Далі «Дневник Одного Гения» і повість Миколи Гоголя «Портрет» із хрестоматії «Основи підприємницької діяльності в сфері арт-ринку» / сост. О. В. Прокопович. Одеса: Наука и техника, 2012. С. 5–46 і дайте відповіді на такі питання:
 - а) що спільного у цих художників на живопис? Чи співпадають їхні погляди на лозунг «Художник має бути голодним»?
 - б) чи мають художника хвилювати процеси, які відбуваються на арт-ринку?
 - в) чи має художник залишатися «чистим творцем» і не займатися комерцією?
 - г) чи відрізняється, судячи з повісті М. Гоголя «Портрет», список популярних жанрів на художньому ринку ХІХ століття від ринку сьогоднішнього? Чим саме?
 - д) знайдіть у тексті повісті «Портрет» опис деяких прийомів створення бренду на ринку живопису. Чи достатньо в наш час таких заходів? Обґрунтуйте відповідь.

Тема 3 : Музеї в системі арт-ринку

Питання для самоконтролю

1. Прочитайте тексти Юрія Домбровського «Хранитель древностей», Дена Брауна «Код да Вінчі» та Сергія Мінаєва «Духless, или Повесть ы настоящем человеке» із хрестоматії «Основи підприємницької діяльності в сфері арт-ринку» / сост. О. В. Прокопович. Одеса: Наука и техника, 2012. С. 53–61 і дайте відповіді на такі питання:
 - а) згадайте інші твори художньої літератури, в яких мова йде про які-небудь музеї;
 - б) чи можуть ці твори підштовхнути читача до відвідування згаданих музеїв?
 - в) чи може це назвати рекламою музеїв? Якщо так, то наскільки реклама може бути ефективною (чи неефективною)?

Тема 4: Антикварний ринок

Питання для самоконтролю

1. Прочитайте тексти Джерома К. Джерома «Трое в лодке, не считая собаки», Костянтина Паустовського «Дым отечества», І. Ільфа, Є. Петрова «Двенадцать стульев», Валентини Голубовської «Этот лев – Макс», Германа Гессе «Раритет» із хрестоматії «Основы предпринимательской деятельности в сфере арт-рынка» / сост. О. В. Прокопович. Одесса: Наука и техника, 2012. С. 83–97 і дайте відповіді на такі питання:

- а) у якому випадку річ із простого антикваріату може перейти до категорії елітного?
- б) які речі стають товаром на антикварному ринку?
- в) наскільки серйозно і професійно антиквар має розбиратися в предметі своєї діяльності?
- г) які обставини можуть суттєво підвищити цінність старовинної речі?
- д) чи слід при визначенні раритетного статусу речі виключати таку характеристику, як художня цінність? Чому?

Тема 5: Проблема фальсифікацій на ринку мистецтва та експертиза на антикварному ринку

1. Прочитайте тексти Лади Прокопович «Пояс Ипполиты» і Євграфа Кончина «Детектив с «Ночными фиалками» із хрестоматії «Основы предпринимательской деятельности в сфере арт-рынка» / сост. О. В. Прокопович. Одесса: Наука и техника, 2012. С. 109–128 і дайте відповіді на такі питання:

- а) чи виключена можливість поступлення підробок і фальсифікацій у музеї і престижні аукціони? Чому?
- б) як популярність (або її відсутність) імені художника впливає на ситуацію з підробками під його твори?
- в) як Ви думаєте, чому у багатьох музеях створені спеціальні відділи, в яких виставляють викриті фальшивки?

Тема 6: Переміщення культурних цінностей через державний кордон

1. Прочитайте тексти Лади Прокопович «Одесский сувенир» і Валерія Смирнова «Легенда за контрабандного Бабея» із хрестоматії «Основы предпринимательской деятельности в сфере арт-рынка» / сост. О. В. Прокопович. Одесса: Наука и техника, 2012. С. 129–138 і дайте відповіді на такі питання:

- а) чи можна назвати закони про переміщення культурних цінностей досконалими? Чи можуть вони загалом бути досконалими і не допускати різночитання? Чому?
- б) як Ви вважаєте, чому вік у 50 років і менше встановлено для творів, які не підлягають експертизі при вивезенні за кордон?

Тема 7. Аналіз менеджменту фестивалю (конкурсу) образотворчого чи декоративно-прикладного мистецтва

- а) з'ясувати які мистецькі фестивалі (конкурси) образотворчого чи декоративно-прикладного мистецтва проводяться у різних областях Західної України, вказати дату заснування, Інтернет портали, де це відображено;
- б) проаналізувати менеджмент одного з них.

Тема 8. Сценарний план презентації (книги, продукту, тренду, фірми і т. і.)

- а) обрати об'єкт для презентації (книгу, продукт, тренд, фірму і т. і.);
- б) скласти план його презентації;
- в) підготувати відео презентацію цього об'єкта.

Тема 9. План підготовки і сценарний план церемонії мистецької події

- а) обрати тему церемонії мистецької події (відкриття, вручення, вшанування);
- б) підготувати план її підготовки і сценарний план;
- в) скласти кошторис церемонії мистецької події.

Тема 10. Складові життєвого успіху

- а) переглянути відео «М. Поплавський: Як стати успішним»
 - б) визначити складові життєвого успіху.
-

6.РЕКОМЕНДОВАНІ ПІДРУЧНИКИ І НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ

Базова література

1. Абрамов Л. К., Азарова Т. В. Менеджмент у сфері культури. Кіровоград: ЦПТІ, 2000. 88 с.
2. Аванесова Г. А. Культурно-досуговая деятельность: Теория и практика организации : учеб. пособие для студентов вузов. М.: Аспект Пресс, 2006. 236 с.
3. Антонюк О. В. Менеджмент культурно-мистецької сфери // Часопис НМАУ імені П. І. Чайковського : наук. журнал. 2011. Ч.2(11). С.104 –110.
4. Армстронг М. Менеджмент : методы и приемы : Пер. с 3-го англ. изд. К.: Знання-Прес, 2006. 876 с. (Европейский менеджмент).
5. Безгін І. Мистецтво і ринок : нариси. К.: ВВП «Компас», 2005. 544 с.
6. Воротной М. В. Менеджмент музикального искусства : учеб пособие. СПб : Издательство «ПЛАНЕТА МУЗЫКИ» ; Издательство «Лань», 2013. 256 с.
7. Гагоорт Гіп. Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль / переклав з англ. Богдан Шумилович. Львів: Літопис, 2008. 360 с.
8. Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ століття: зб. матеріалів Міжн. наук.-практ. конф., Київ, 2 грудня 2010 року). К. : НАКККіМ, 2011. 172 с.
9. Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ століття: традиції, концепції, перспективи : зб. наук. правь (за матеріалами Міжн. наук.-практ. конф., Київ, 20–21 грудня 2012 року) / відп. за випуск С. М. Садовенко. К. : НАКККіМ, 2013. 252 с.
10. Дороти Д. Паблсити и паблик рилейшенз. М.: Филинь, 1996.
11. Жданова Е., Иванов С., Кротова Н. Управление и экономика в шоу-бизнесе. М.: Финансы и статистика, 2003.
12. Зайцев В. П. Режисюра естради та масових видовищ: навч. посібник. К.: Дакор, 2003.
13. Кові Стівен Р. 7 звичок надзвичайно ефективних людей / пер. з англ. О. Любченко. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. 384 с.
- 13.a. Коленько С. Г. Менеджмент в сфері культури и искусства: учебник и практикум для академического бакалаврата. Люберцы: Юрайт, 2016. 370 с.
14. Кольбер Ф. Маркетинг у сфері культури та мистецтв / переклад з англ. Святослава Яринича. Львів: Кальварія, 2004. 240 с.
15. Коновалов А. Маленькие секреты большого шоу-бизнеса. СПб.: Питер, 2004.
16. Корнеева С. Как зажигают «звезды». Технологии музыкального продюсирования. СПб.: Питер, 2004. 320 с.: ил.
17. Корнеева С. Музыкальный менеджмент : учеб. пособие. М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. 303 с.
18. Кузьмін О. Основи менеджменту : підручник. Вид. 2-ге, випр., доп. К. : Академвидав, 2007. 464 с. (Альма-матер).
19. Культ-товары-ХХІ : ривизия ценностей (масскультура и ее потребители : коллективная монография / под общ. ред. И. Л. Савкиной, М. А.Черняк, Л. А. Назаровой. Екатеринбург : Издательский дом «Ажур», 2012. 272 с.

20. Музична естрада: Словник / Управління культури Харківської держ. адміністрації Харківський обласний центр народної творчості / В.М. Откидач (уклад.). Х. : Видавець І.В. Якубенко, 2004.
21. Нестуля О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера. Уроки видатних підприємців : навч. посіб. К. : Знання, 2013. 358 с.
22. Нестуля О. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера : навч. посіб. К. : Знання, 2013. 287 с.
23. Новаторов В. Е. Социально-культурный маркетинг : история, теория, технология : учебное пособие. СПб.: Изд-во «Лань» ; Изд-во «Планета музыки», 2015. 384 с. (Учебники вузов. Специальная литература).
24. Откидач В. Естрадный спів і шоу-бізнес : навч.-метод. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2013. 368 с.
25. Поплавський М. М. Антологія сучасної української естради. К.: Преса України, 2004. 416 с.
26. Поплавський М. Менеджер культури : підручник. К.: МП «Леся», 1996. 416 с.: іл.
27. Поплавський М. Менеджер шоу-бізнесу : підручник. К.: КНУКіМ, 1999. 560 с.
28. Поплавський М. М. Шоу-бізнес : теорія, історія, практика : підручник для студентів вищих навч. закладів культури і мистецтв. К., 2001.
29. Примак Т. PR для менеджерів і маркетологів : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2013. 202 с.
30. Руда А. 1000 зірок шоу-бізнесу. К.: Школа, 2006.
31. Суминова Т. Н. Арт-менеджмент: реализация государственной политики в сфере культуры и искусства: монография. М.: Академический проект, 2017. 167 с.
32. Тульчинский Г. Маркетинг в сфере культуры : учеб пособие. СПб : Издательство «ПЛАНЕТА МУЗЫКИ» ; Издательство «Лань», 2009. 496 с.
33. Тульчинский Г. Менеджмент в сфере культуры : учеб пособие. 5-е изд., испр. и доп. СПб : Издательство «ПЛАНЕТА МУЗЫКИ» ; Издательство «Лань», 2013. 544 с.
34. Тульчинский Г. Менеджмент специальных событий в сфере культуры : учеб. пособие. СПб: Издательство «ПЛАНЕТА МУЗЫКИ» ; Издательство «Лань», 2010. 384 с.
35. Тульчинский Г. PR в сфере культуры и образования: учеб пособие. СПб : Издательство «ПЛАНЕТА МУЗЫКИ» ; Издательство «Лань», 2011. 576 с.
36. Хезмондалш Д. Культурные индустрии [Текст] / пер. с англ. И. Кушнаревой; под науч. ред. А. Михалевой; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2014. 456 с.
37. Хренов Н. Социально-психологические аспекты взаимодействия искусства и публики. М., 1991.
38. Чалдини Р. Психология влияния. Как научиться убеждать и добиваться успеха: [пер. с англ. О. С. Епимахова]. М. : Эксмо, 2014. 416 с.
39. Шекова Е. Л. Менеджмент и маркетинг в сфере культуры. Практикум : учеб.

пособие /под ред Е. Л. Шековой. СПб : Издательство «ПЛАНЕТА МУЗЫКИ»; Издательство «Лань», 2012. 160 с.

40. Щербакова И. Как стать успешным промоутером. Концертный бизнес в России. СПб.: Питер, 2011. 192 с.

Допоміжна література

41. Основы предпринимательской деятельности в сфере арт-рынка: хрестоматия / сост. О. В. Прокопович. Одесса: Наука и техника, 2012. 144 с.